

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 76 (1991)
Heft: 3

Artikel: Ora et labora
Autor: Graffenried, Michael von / Decurtins, Giusep
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881885>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 09.11.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Carstgauns van en claustra per renunziar alla veta mundana, per sededicar entira-mein ad ina spirituala ella tgeuadad ed ella protecziun dad ina cuminonza da mungias ni muntgs ch'han ils medems ideals. Quei pass po esser ina fuigia dil mund e ses problems, per biars denton franc era ina elecziun sapientiva d'ina fuorma da viver che corrispunda a lur natural. El include la decisiun per las treis vertids claustralas: paupradad, castiadad ed obedienscha. Per las persunas che fan quei pass da libra veglia ed en enconuschientscha dallas consequenzas sa la veta en claustra purtar bia avantatgs. Senza pli gronds quitaus existenzials sa il singul sededicar alla meditaziun ed all'oraziun, mo era a diversas sorts d'acitivitads ch'interesseschan el e che san purtar ad el gronda sastisfacziun. Quellas activitads tonschan naven dalla perscrutaziun scientifica sur igl art tochen als pli divers hobis. La veta reglamentada ed organisada en claustra dat savens al singul la pusseivladad da contonscher dapli sin certs camps che ad auters conhumans ch'han da sbatter cun problems dil mintgadi e cun dil tuttas sorts distracziuns munda-

O R A E L A B O R A L A B O R A

MICHAEL VON GRAFFENRIED

Text: Giusep Decurtins

Legendas: Maria Cadruvi, claustra da Glion
Mariano Tschuor, claustra da Mustér
commentaris dil fotograf

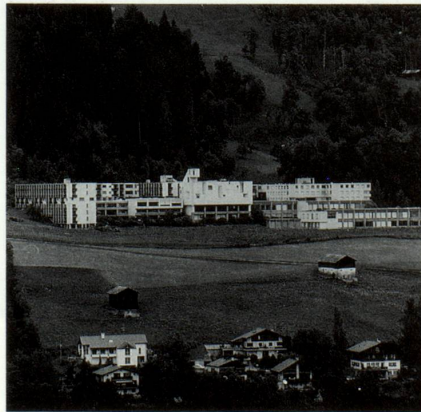
CM, Mustér 1917

nas. Ina gronda part dallas claustras e dils claustrals han ozilidi naturalmein bia contacts cul mund ordeifer ils mirs. Sche la singula mungia, il singul pader viva forsa

en paupradad ed ha pauca pussonza, valla quei buca per la claustra sco cuminonza ed instituziun. Neu e neu han las claustras giu gronds possess da terren, uauls, alps ed auter pli. A Mustér ei la claustra sin quei camp franc aunc oz il pli grond possessur. Ella posseda buca mo ils pli biars, mo bein era ils pli bials praus. Ed era las mungias da Glion stattan en quei grau buc ual mal. Quei contrast denter paupradad dil singul e grond possess dalla cuminonza, era sch'el ei necessariis per survivor, ha adina puspei svegliau ina certa scuidonza e malaveglia tier parts dalla populaziun. Da l'autra vart han las claustras cun lur gronds menaschis purils era saviu dar impuls als purs dil contuorn e mussar ad els novas vias e metodas. La claustra da Mustér ha en in cert senn era partiu sia beinstonza culs munglus dil contuorn. Ed jeu patratgel cheu buca mo alla suppa distribuida als paupers. E cu la claustra ei sezza vegnida en miseria e fuva sil precint da stuer serrar las portas han politichers e populaziun dalla Cadi gidau a salvar ella. In ulteriur camp nua che claustra e mund s'entaupan e collaboreschan ei la scola.

Dad in vart pusseivladad per mungias e paders dad intermediar savida ed ideals religius alla giuventetgna, da l'otra vart pusseivladad per quella giuventetgna da saver sescolar ell'atgna regiun. Cheu ston ins denton far ina resalva en quei senn che la claustra da Mustér per exempel ha giu onns ora bia dapli scolars si dalla Bassa che ord la regiun. Igl interess pils scolars indigens ei carschius cu il cantun Grischun ha entschiet a subvenziunar quels meglier, el medem mument ha quella politica da scolaziun a favur da tuttas regiuns effectuu che pli paucs scolars d'ordeifer ein vegni a Mustér. Consequenza logica ei che la claustra cun bia scolars d'ordeifer e cun bia paders e magisters dad auters cantuns ei stada ed ei per part aunc oz ina enclava tudestga enamiez il territori romontsch. Secapescha ch'ei dat era cheu excepziuns e secapescha ch'era il fatg che bia geniturs pretendevan dils paders, ch'ei vegni duscurriu tudestg, ha giugau ina certa rolla. Malgrad che la claustra posseda ina dallas pli custeivlas e completas bibliotecas romontschas ha ella dera-sau predominantamein «cultura tudestga».

Las mungias da Glion ein era s'engaschadas sil camp dalla scola, oravontut dalla scola da puras e da tenercasa. Sch'ils paders da Mustér han aviert gia dapi divers onns lur scola era allas giuvnas, ein las mungias da Glion en quei grau pli conservativas e scoleschan aunc adina mo giuvnas e negins giuvens. Sper la scola ein las muniessas da Glion sededicadas ditg e ferm surtut alla tgira da malsauns. Cun gronds sacrificis finansials ed ideals han ellas menau il spital da Glion, ina lavur che sa buca vegnir apprezzada avunda. Oz,

Claustra da Glion, 1992

ch'ils cuosts sil camp dalla medischi-na, spital e tgira creschan ad in crescher, san ins pér capir tgei che las soras da Glion han prestau. La forza e la perseveronza dad ademplir quei grev pensum da maniera sco las mungias fan quei pil solit, han ellas bein survegniu da lur cuminonza e lur perschuasiun religiusa. Ins po lu era cuir ad ellas lur claustra nova, in casament imposant che fa ord distanza magari l'impressiun d'in Grand hôtel ni d'in casti. Sche mungias e paders prestan en tutta mudestiadad gronda lavur en favur dalla cuminonza ordeifer lur claustra vul quei buca dir ch'ei setracti cheu da surhumans senza mendas e problems. Tgi ch'ha giu caschun da veser in tec davos las culissas, sa ch'era mungias e paders ein carstgauns cun fleivlezijs e munconzas persunalas e ch'ei regia era buc adina la sontga pasch enteifer lur cuminonza. Gest quei fa forsa che nus laics savein anflar simpatia e capientscha per quellas persunas benedicadas che fussen senza mendas e problems probablamein lungurusas e pauc captivontas. La perfetgadat ei zatgei nunhuman ch'ins sa buca capir e che fa plitost tema che plascher.

11.53 . . . *jeu sun en ina pintga nischa en fatscha a Jesus Kristus* . . . La crusch para crap da cantun. E diesch soras paran da sezuppar dad endisch. Mo l'optica da «panorama» cugliuna. En verdad stattan las soras ch'ins vesa en ina lingia en zuler. Ina legia e 20 teidlan ed uran. Avon ch'ir a gentar. Ils mauns che tegnan lu savetscha e cunti ein ussa aunc zuppai sut il habit. Mauns a Diu. Ils vels cuarclan ils biars cavels. Mo las fatschas, las tenutas ed ils calzers espriman individualitad.

...atrás la finiastra penetrescha l'alva...
...Ellas han urau da cumionza e solvan ussa lu da cumionza.
Denter in liug e l'auter ein las scalas. Nua che mintgina ei sin viadi sco ella sa
e po. Sefundada en ses patratgs.

06.55 . . .atrás la finiastra penetrescha l'alva . . .Ellas han urau da cumionza e solvan ussa lu da cumionza. Denter in liug e l'auter ein las scalas. Nua che mintgina ei sin viadi sco ella sa e po. Sefundada en ses patratgs.

...atrás la finiastra penetrescha l'alva...
...Ellas han urau da cumionza e solvan ussa lu da cumionza.
Denter in liug e l'auter ein las scalas. Nua che mintgina ei sin viadi sco ella sa
e po. Sefundada en ses patratgs.

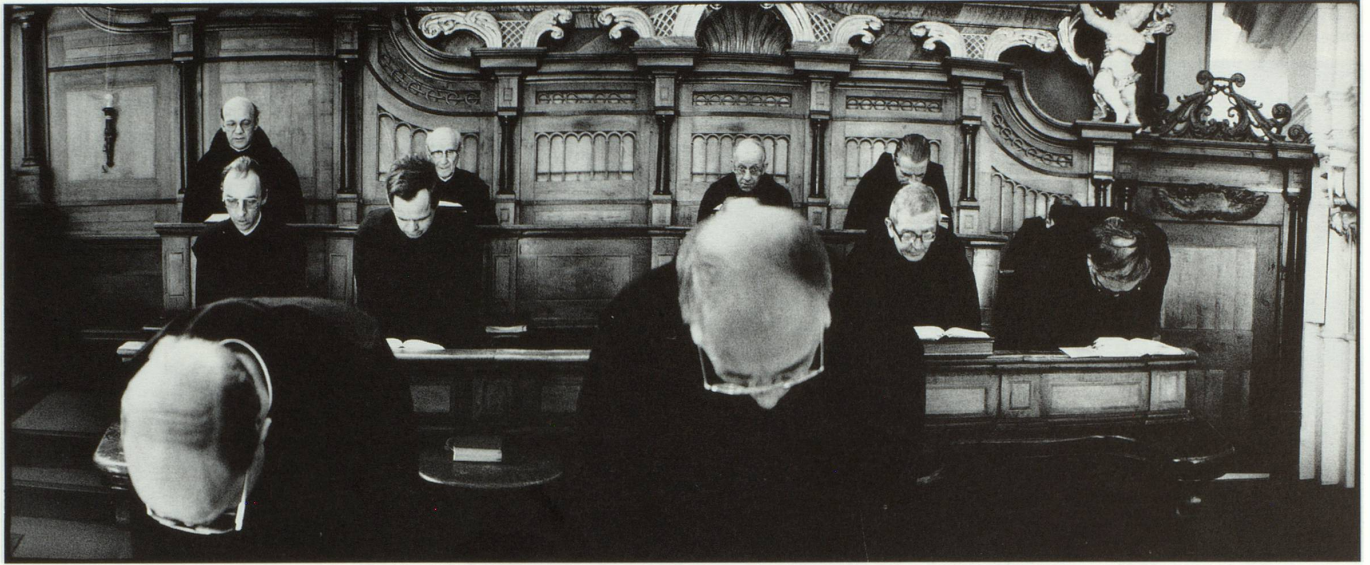
10.30 . . . en quei mument hai jeu stuiu
 reveder miu maletg empau naiv ed antiquau
 dalla veta claustrala . . .
 Ils umbrivals ein tratgs per che la vesta sils
 moniturs seigi optimala.
 Per novs vents e novs plaids dat ei buc clau-
 sura en claustra.
 Silmeins buc, schiditg che la crusch vid la
 preit ed ils computers sin meisa disturban
 buc in l'auter.

09.10 . . . ella pasternaria . . .
 La sora furnera diregia il salt dils paunets.
 Ina canastra tgemplada.
 E quei soli sulet ch'ei ius sperasgiu muenta
 nuota la pesentincla dalla dunna sin la sutga.
 Tgisà nua ch'igl esch aviert meina?

16.05 . . . jeu sun fascinaus da veser co la teila migeivla croda e co la corda da rusari penda vid la tschenta . . . Fa ella in enclin? Vul ella star en schanuglias? Ni eis ella sil precint da seser giun plaun? Per senutrir in amen da quei cheu? Las crunas miez vitas dalla biblioteca claustrala disturban buc ella. E rusari ha ella detg per oz.

06.01 . . . oraziun da tutta ferdaglia. Tuts han da cumbatter la struha . . . Storscher il dies e far la reverenza. Quater gadas a di. Ed era sche las giugadiras fan mal ed il reumatissem dat is. Esser humiliteivels! Sogn Benedetg pretenda quei da ses muntgs. Vertids che meinan al salit. Vegn ei detg. Ils muntgs han deponiu ils vuts: Obedientscha, paupradad, castiadad e stabilitad. Ed els sbassan lur tgaus e zuppentan l'egliada. Ils vuts ein in buordi!

12.03 . . . il ruog cun la servietta da pu-
pi blava cuntegn vin, quel cun la melna
must . . .
Mintgin duei strenscher la tschenta entuorn
veta e semetter sin via.
Els ein pinai per survir il gentar.
Pinai per survir il past.
E sch'ei fuss il final.
Era quei di sogn Benedetg:
En veta alla veta perpetna dueis ti survir!

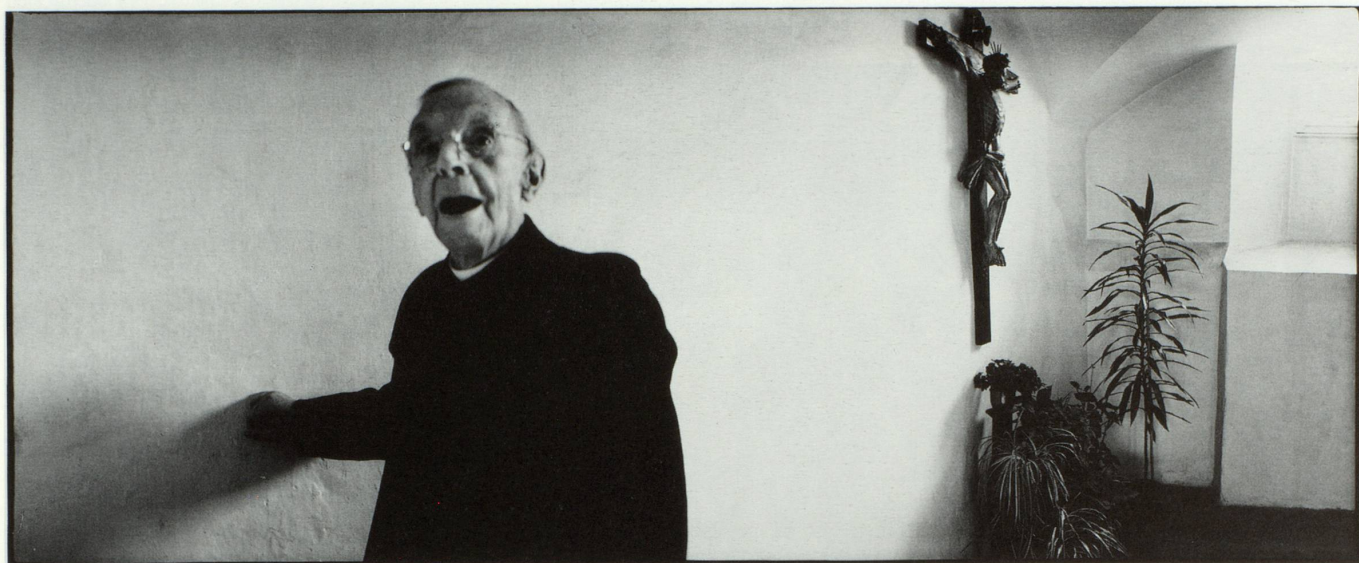
12.16 . . . tuts teidlan il «radio claustra» . . .
Bumperfatscha!
Primum vivere, deinde filosofari!
Dapi onns sesan els davos quellas meisunas
ord lenn dir.
E mintga gada cura ch'in dad els miera, ru-
chegian els lur sutga per in plaz.
E cura ch'els ein sissum, sani ch'els ein en
tura.
Nuotatonmeins: la spisa gusta ed il silenzi
duron gentar ei caussa da disa.
La vusch dil lector vegn interruta dil rupem;
e dil sgarem cun la pusada.
Esser humiliteivels.
Era sche las manieras dils confrars dattan giu
pil stum!

12.00 . . . *sunter gentar caminan entgins bruoders sin la pista da skis* . . . E sch'ei fuss mo per ina suppa da lentelgia ed ina buccada paun: Laud ed engraziament stattan sidavon. Ils reveri segners paders ed ils venerabels bruoders ein semess en retscha el refectori claustral. Star en retscha ei enzatgei essenzial dalla veta claustrala. La cuminonza ei quei che quenta; buca las fatschas dilis singuls. Ed il ritual da quella cuminonza ei sempiterns. Sogn Benedetg ha vuliu quei aschia!

12.35 . . . tgi che survescha, sto spitgar da magliar tochen suenter gentar . . . La tschavera ei a fin! Quels che han giu da survir vegnan uss vidlunder. Bruoder Aluis pren dus meils per la notg. Bruoder Aluis ha mauns sco palas ed in dies tut gob. Ed en el adina il fried da cola. Quei vegn dalla professiun: ligiacudischs. Ed il dies gob dil stuer far si letgs. Pils paders. Enten far si letgs ha bruoder Aluis mess bia friads da finiastra ora!

16.00 . . . *ils frars enconuschan buca la vegliadetgna da pensiun e vegnan vegls en la cuminonza . . .* Il crucifix ed il muntg. Ussa che la veta ei bunamein ton sco vargada eis ei bi dad esser datier da Niessegner. Ed era dad esser persuls. Sa cons puccaus da muniessas castas ch'el ha absolviu? Pader Placi ei staus bia en confessiunal. Sias ureglias ein daventadas liungas el decuors dils onns. Cumpatg: tut quei ch'el ha udiu el sacrament dalla penetienzia. Era da quei che ha schau vegnir el marvels e trits. Aschia ch'el sto ussa encurir tegn vid il mir.

19.37 . . . puspei neginas medaglias per la Svizra als giugs olimpics dad Albertville . . . La veta en claustra ei ritualisada. Era la Tagesschau s'auda vidlunder. Per esser aschur e per amur dils discuors cun la glieud d'ordeifer. Aschia denter tscheina e Salver Regina in tec Dominique Rub fa bein. Era quei ha sogn Benedetg vuliu: suenter l'oraziun e la lavur vegn la recreaziun. Aber beincapiu: en quella successiun!